

Talouspolitiikan arviointineuvoston raportti 2016

24.1.2017

www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi

Talouspolitiikan arviointineuvoston tehtävä

- Arvioi
  - hallituksen talouspoliittisten tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta sekä niiden saavuttamista
  - talouspolitiikan valmistelussa käytettyjen ennuste- ja arviointimenetelmien laatua
  - talouspolitiikan onnistumista erityisesti taloudellisen kasvun ja vakauden, työllisyyden ja julkisen talouden pitkän ajan kestävyyskannalta

Raportti 2016

- Finanssipolitiikan linja
- Hallituksen työllisyyspolitiikka
  - Kilpailukykypaketti
  - Työttömyysturvauudistus
  - Palkkaneuvottelujärjestelmän kehittäminen

Arviointineuvoston kommentteja

- Hallitusohjelman finanssipoliittinen linja oikeansuuntainen, mutta ei riitä alijäämätavoitteiden saavuttamiseen
  - Jos tavoitteesta pidetään kiinni, tarvitaan lisäsopeutusta tai uusia toimia työllisyyden kohentamiseksi
- Kilpailukykyohjelman työllisyysvaikutukset jäänevät todennäköisesti pienemmiksi kuin hallitus arvioi
  - Hallituksen käyttämät arviot työllisyyden herkkyydestä työvoimakustannuksille suurempia kuin viimeaikaisten tutkimusten mukaiset estimaatit
- Julkisen talouden tasapainottamistavoitteet riippuvaisia kunnianhimoisen työllisyystavoitteen toteutumisesta
  - Työllisyystavoitteen karkaamisen vuoksi myös tasapaino jää saavuttamatta
- Tarvittaisiin joustavampaa paikallista sopimista ja parempaa palkankorotusten makrokoordinaatiota
  - ”Suomen mallin” sisältö edelleen epäselvä

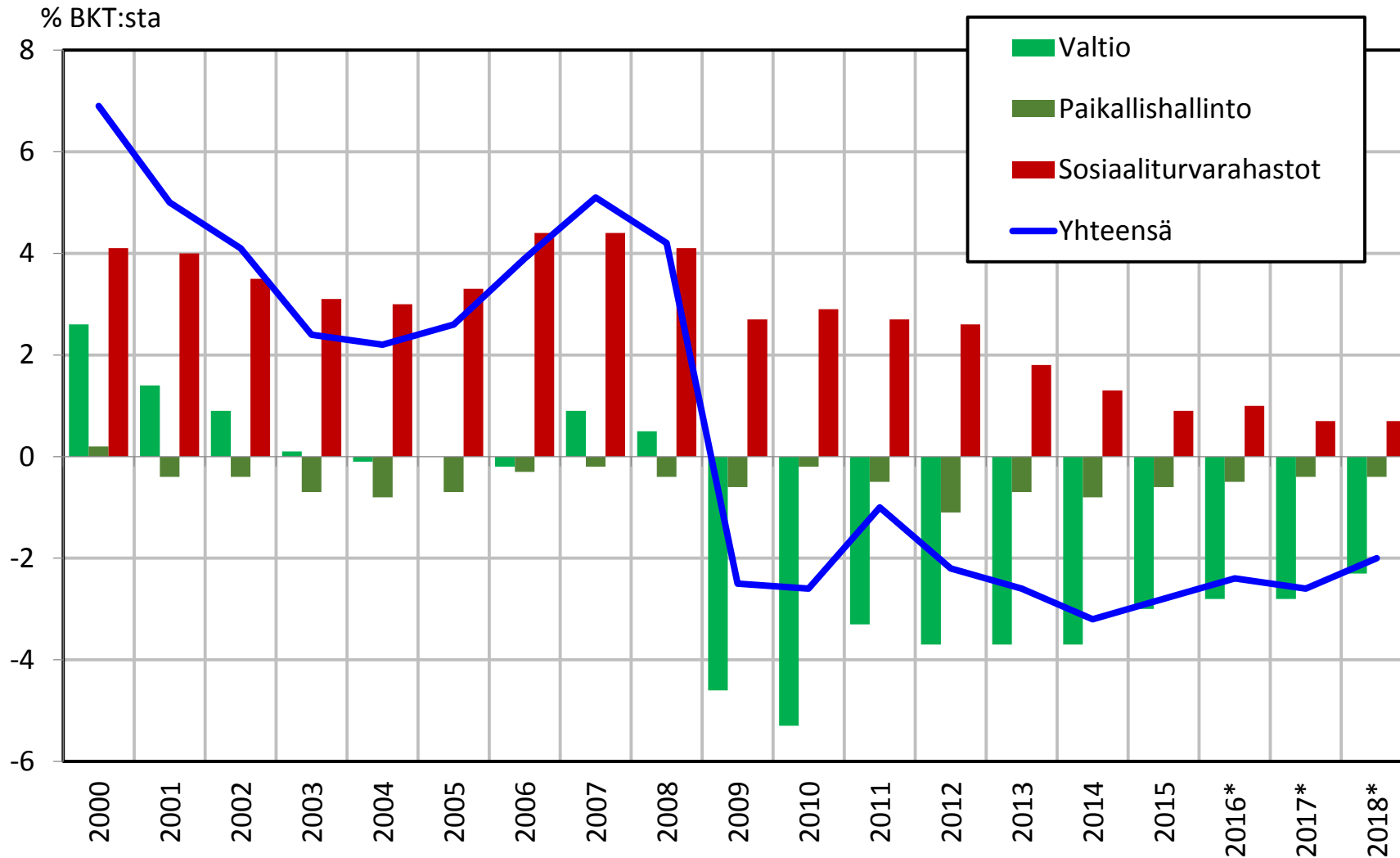
Finanssipolitiikan tavoitteet

- Hallitusohjelman mukaan tavoitteena julkisen talouden tasapainottamien asteittain hallituskauden aikana.
- JTS: rakenteellinen alijäämä 0,5% BKT:sta
  - Valtion alijäämä 0,5% BKT:sta
  - Kuntasektorin alijäämä 0,5% BKT:sta
  - Työeläkerahastojen ylijäämä 1,0% BKT:sta
- Julkisia menoja leikataan n. 4 mrd. eurolla vaalikauden aikana.
- Toteutetaan työllisyyttä edistäviä uudistuksia, tavoitteena 72% työllisyysaste

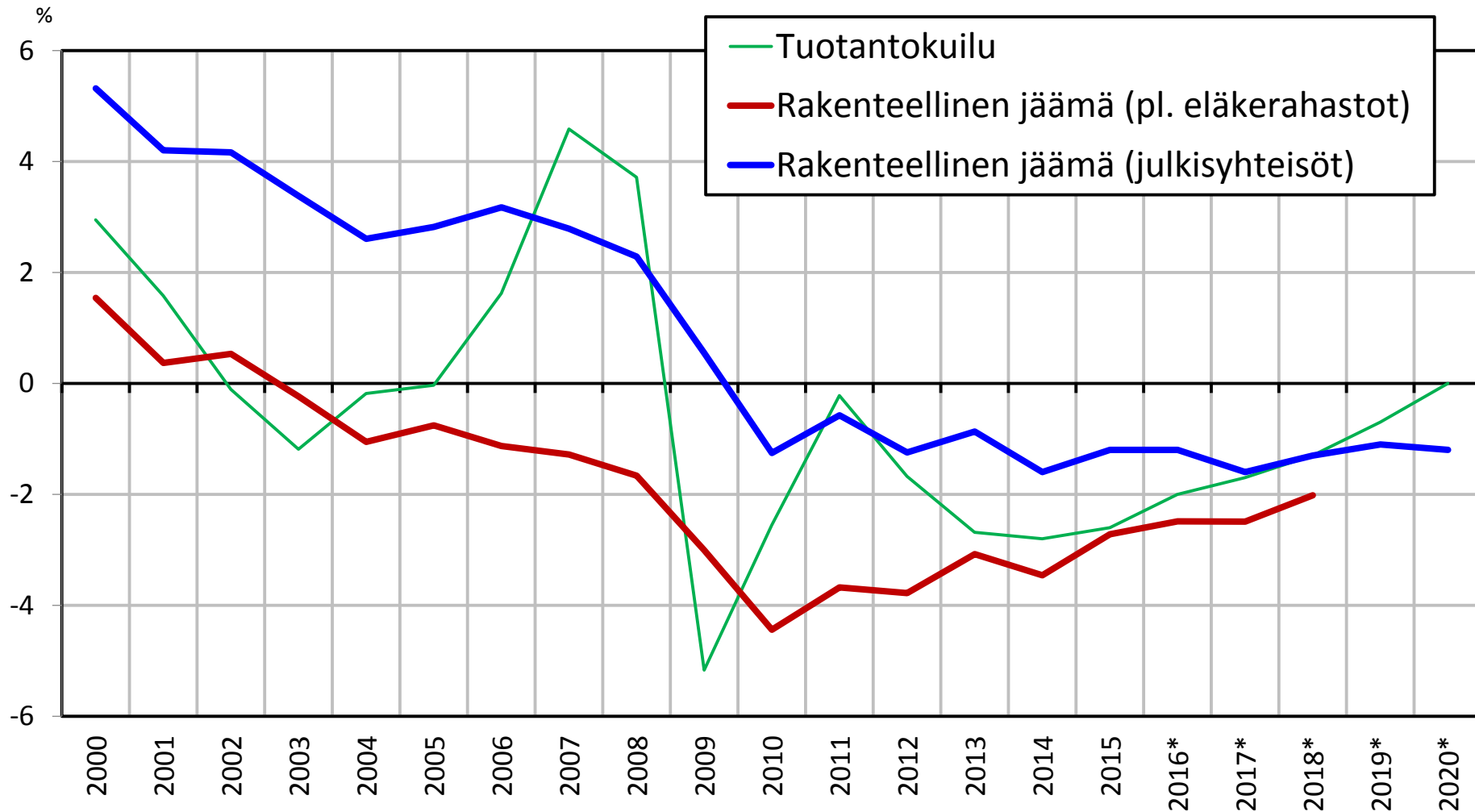
Finanssipolitiikan tilanne

- Ennusteiden mukaan rakenteellinen alijäämä vuonna 2019 on edelleen 1,1% BKT:sta
- Rakenteellista alijäämää koskevan tavoitteen saavuttaminen vaatisi vielä julkisen sektorin rahoitusaseman kohentamista 1,3 mrd. eurolla.
- Hallituksen oman (JTS) tavoitteen saavuttaminen vaatisi tämän lisäksi vielä 1,1 mrd. sopeutuksen
- Julkisen talouden suunnitelman mukaan sopeutusuraa, joka johtaisi finanssipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen, ei pystytä esittämään
- Vuonna 2017 alijäämä kasvaa veronkevennysten vuoksi

Julkisen sektorin rahoitusasema

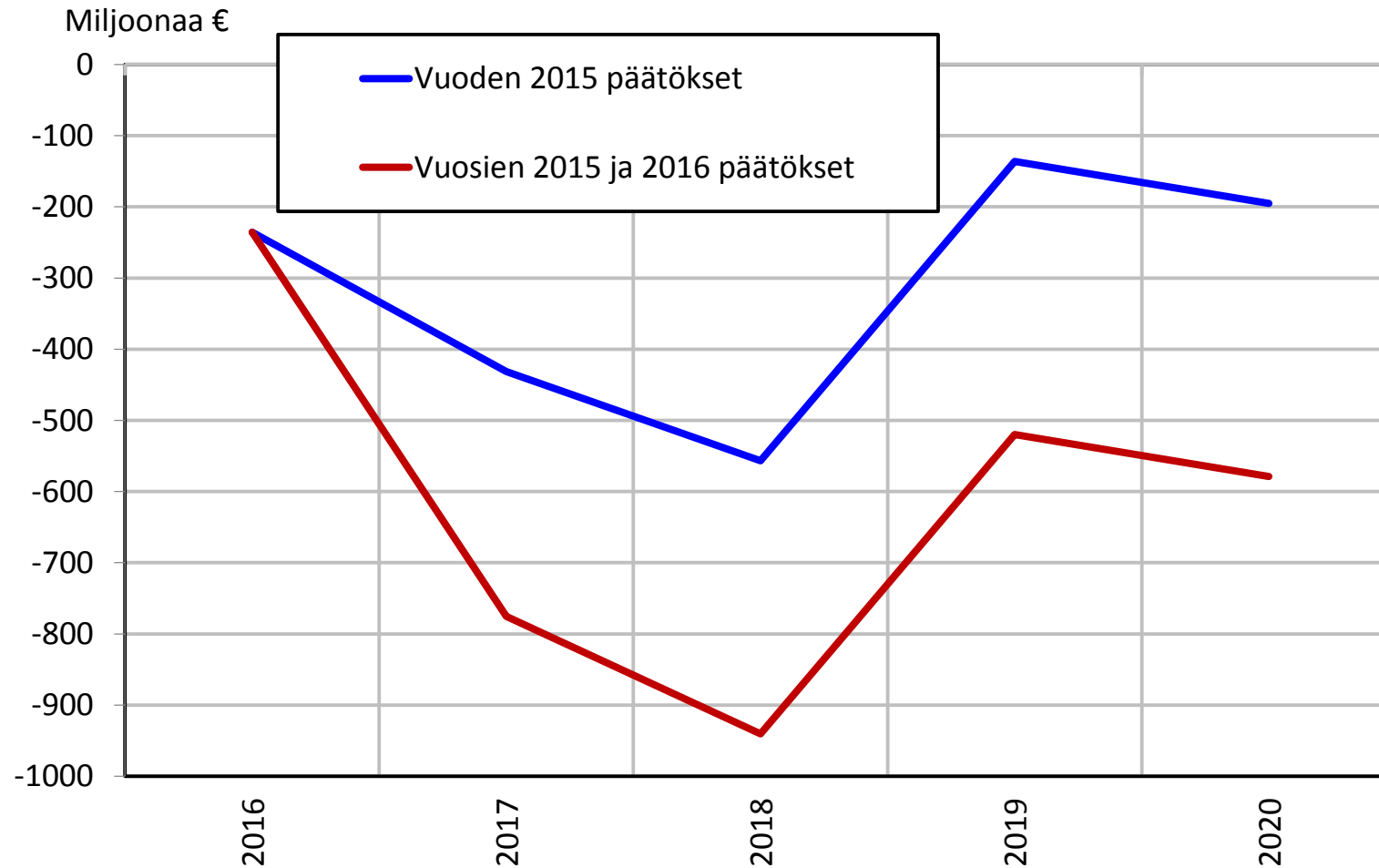

Eläkerahastojen ylijäämä peittää muun julkisen sektorin alijäämää

Veromuutosten vaikutus valtiontalouden tasapainoon

Neuvoston arvio finanssipolitiikasta

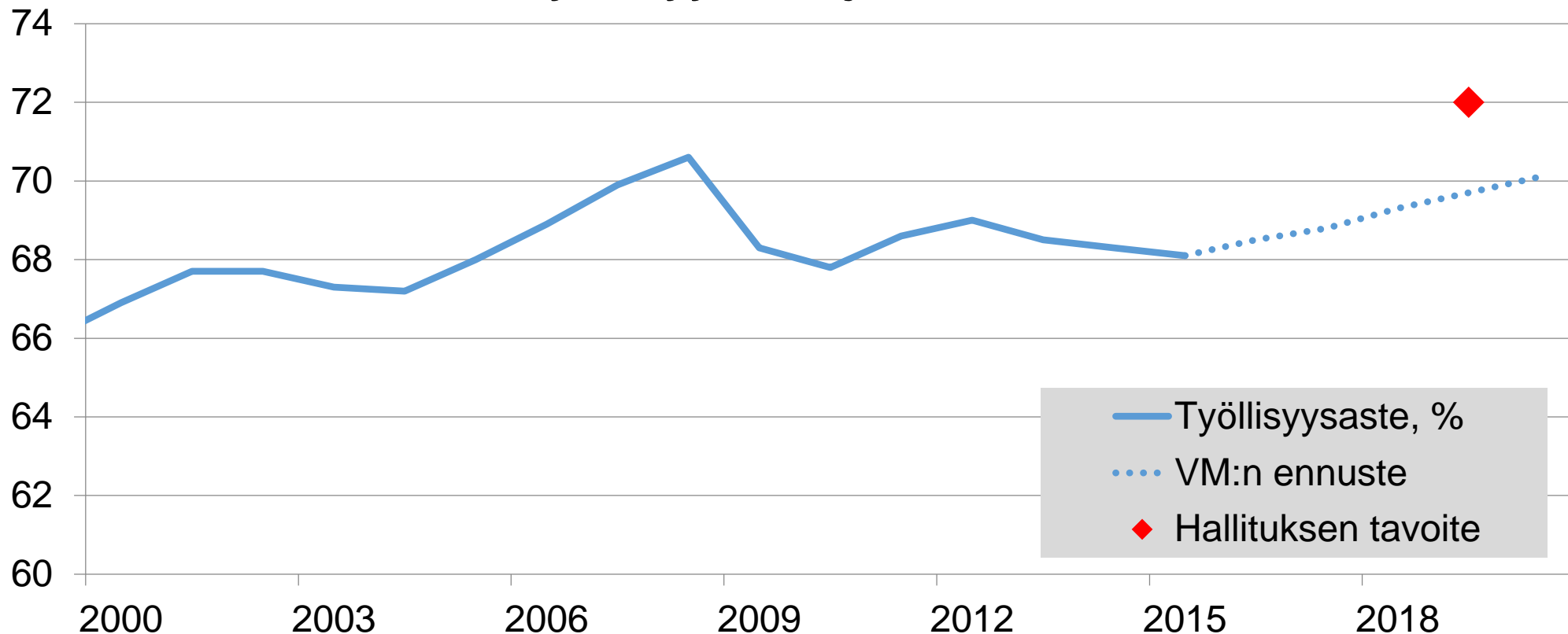
- Hallituksen suunnitelma finanssipolitiikan asteittaisesta kiristämisestä järkevä kompromissi pitkän aikavälin kestävyuden turvaamisen ja lyhyen aikavälin talouskasvun edistämisen välillä
- Finanssipolitiikan keventäminen vuonna 2017 ristiriidassa julkisen talouden sopeuttamissuunnitelman ja suhdannetilanteen kanssa
- Keskipitkän aikavälin FIPO-tavoitteet jäämässä saavuttamatta
- Jos tavoitteista halutaan edelleen pitää kiinni, tarvittaisiin pikaisesti konkreettinen suunnitelma, jolla tavoitteisiin voidaan päästä

Työllisyys

- Tavoite 72% työllisyysasteesta vuonna 2019 ennusteiden mukaan epärealistinen
- Tavoitteen saavuttaminen vaatisi joko uusia työllisyyttä parantavia toimenpiteitä tai ennakoitua parempaa talouskasvua
- Julkisen talouden tasapainon saavuttaminen riippuu työllisyyden kasvusta

Työllisyys

15-64 vuotiaiden työllisyysaste ja hallituksen tavoite

Lähteet: Tilastokeskus ja Valtiovarainministeriö.

Kilpailukyky sopimus

- Tavoitteena parantaa yritysten kilpailukykyä, kasvattaa työllisyyttä ja olla julkisen talouden kannalta neutraali
- Keskeinen kysymys liittyy työllisyysvaikutusten suuruuteen. VM arvioi tätä kertomalla odotetun työvoimakustannusten muutoksen estimaateilla työvoiman kysynnän herkkyydestä työvoimakustannusten muutokselle (kysyntäjousto)

Työllisyyden muutos = Työvoimakustannusten muutos * Kysyntäjousto

Kilpailukyky sopimus: ongelmia vaikutusarviossa

- VM:n laskelmissa palkkakustannukset laskevat pysyvästi
    - Siirtämällä vakuutusmaksuja palkansaajien maksettavaksi voidaan saada nopeuttaa sopeutumista kohti tasapainoa. Pitkällä aikavälillä palkat sopeutuvat muutenkin, joten vaikutus työvoimakustannuksiin on tilapäinen.
  - VM:n arviossa palkkakustannusten vaikutus työllisyyteen suuri
    - Useimpien empiiristen tutkimusten mukaan työvoimakustannusten vaikutus työllisyyteen kertaluokkaa pienempi kuin VM:n käyttämät estimaatit
- > Työllisyysvaikutus jäänee pienemmäksi kuin VM arvioissa.
- > Samalla kiky-sopimuksen nettovaikutus julkiseen talouden tasapainoon negatiivinen

Työttömyysturvauudistus

- Työttömyyskorvausten maksimikeston lyhentäminen 2000-luvun merkittävin työttömyysturvan leikkaus
  - Kasvattaa työn etsinnän kannustimia ja lyhentää neuvoston teettämän selvityksen mukaan työttömyyden kestoja suunnilleen hallituksen laskelmien mukaisella tavalla
  - Samalla pitkäaikaistyöttömien asema kuitenkin heikkenee
- Optimaalinen työttömyysvakuutus ottaa huomioon kannustimien ja budjettirajoitteen lisäksi työttömyysvakuutuksen hyödyt
- Silti vaikea määrittää työttömyysturvan optimaalista tasoa tai kestoja

Työttömyysturvan kehittämisaajatuksia

- Työttömyysturvan taso ja / tai kesto kannattaisi sitoa työttömyysasteeseen, niin, että turva olisi parempi korkean työttömyyden aikana
- Työttömyysvakuutus voitaisiin muuttaa pakolliseksi sosiaalivakuutukseksi vapaaehtoisen kassajäsenyyteen perustuvan mallin sijaan
- Työttömyysvakuutusrahaston puskurin kasvattaminen helpottaa työttömyysmenojen tasaamista
- Perustulosta ei ole työttömyysturvan korvaajaksi
- Työllisyistyöryhmän lyhytaikaisten työtarjousten vastaanottamiseen kannustava malli lupaava uudistusehdotus

Palkkaneuvottelujärjestelmän kehittämishaasteet

- Miten saavuttaa kilpailukyvyn kannalta sopiva palkankorotustaso ja silti taata mahdollisuus suhteellisten palkkojen muutokseen ja yksilölliseen tai yritysکوhtaiseen joustavuuteen?
- Toistaiseksi ”Suomen malli” vasta työmarkkinajärjestöjen yhteinen julkilausuma, jonka mukaan:

”työmarkkinaratkaisuilla tuetaan kansainväliselle kilpailulle alttiiden alojen kilpailukykyä, pitkäjänteisesti työllisyyttä, tuottavuuden kehitystä sekä julkisen talouden tasapainoa”

Paikallinen sopiminen

- Vaikeuksissa olleet yritykset ovat pystyneet reagoimaan lähinnä työpanosta vähentämällä
- Useisiin sopimukseen nyt lisätty kriisilausekkeita
- Jos otetaan käyttöön, mahdollistaa sopeutuksen työpanoksen lisäksi osittain myös palkan kautta
- Ylätason koordinointi voi taata makrovakauden, mutta ei saa muodostaa minimipalkankorotustasoa

Minimipalkat

- Suomessa työntekijöiden, joilla on vähän koulutusta, on poikkeuksellisen vaikeaa työllistyä
- Sovitut alhaisimmat palkat ovat korkeahkoja kansainvälisissä vertailussa ja suuri osa työntekijöistä matalapalkka-aloilla ansaitsee lähes pienintä työehtosopimusten mukaista palkkaa
- Olisi syytä harkita järjestelyjä, joissa vaikeasti työllistettäville ryhmille voitaisiin maksaa nykyistä pienempää palkkaa rajoitetun ajan

Taustaraportit

- Tomi Kyyrä, Hanna Pesola ja Arne Rissanen: *Työttömyysturva*
- Annika Nivala: *Ensimmäisen työntekijän palkkauksen tuki*
- Johannes Herala, Santtu Karhinen, Suvi Orenius, Jaakko Simonen ja Rauli Svento: *Oulun rakennemuutos*
- Petri Böckerman, Tuomas Kosonen, Terhi Maczulskij ja Henri Keränen: *Työmarkkinoiden joustavuus*
- Jari Vainiomäki: *Palkkaerot ja palkkojen jäykkyys*
- Dominik Hangartner ja Matti Sarvimäki: *Turvapaikanhakijoiden määrän kasvun taloudelliset ja poliittiset seuraukset*
- Jussi Huuskonen: *Työvoiman kysyntäjousto*